

Produkcja ekologiczna

Projekt

INFOCAP - PL

Produkcja rolna – obecnie i w przyszłości zależy od zasobów naturalnych i stanu środowiska oraz klimatu, a jednocześnie wpływa na środowisko. Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej dostrzega i uwzględnia powiązania pomiędzy konkurencyjnością rozwoju sektora rolnego a szeroko rozumianymi uwarunkowaniami środowiskowymi. Wyrazem tego jest m.in. promowanie rolnictwa ekologicznego.

ROLNICTWO EKOLOGICZNE

Rolnictwo ekologiczne to tradycyjne, przyjazne dla środowiska metody produkcji. Jest to sposób gospodarowania, polegający przede wszystkim na zaprzestaniu stosowania w procesie wytwarzania żywności środków chemii rolnej i weterynaryjnej. Jego rozwój oznacza dla wszystkich obywateli korzyści wynikające z ochrony gleb, wód, powietrza oraz zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazu. Oferuje konsumentom wyroby wytwarzane przy użyciu substancji naturalnych i naturalnych procesów. Rolnictwo ekologiczne pełni podwójną funkcję społeczną:

z jednej strony dostarcza towarów na rynek kształtowany przez popyt na produkty ekologiczne, a z drugiej strony jest działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczynia się do zdrowia człowieka, dobrostanu zwierząt, ochrony środowiska i rozwoju obszarów wiejskich. Zasady systemu rolnictwa ekologicznego są ustanowione na poziomie przepisów unijnych. Określono w nich m.in. jakimi metodami wytwarzany może być produkt ekologiczny oraz jak ten produkt powinien być oznaczony, aby zapewnić jego rozpoznawalność. Zgodnie z obowiązującymi przepisami tylko produkty certyfikowane, tj. objęte systemem rolnictwa

ekologicznego, mogą być sprzedawane jako ekologiczne.

Produkcja ekologiczna oznacza przestrzeganie przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego. Celem tych przepisów, opartych na ogólnych i szczegółowych zasadach, jest promowanie ochrony środowiska, utrzymanie różnorodności biologicznej ekosystemów Europy i zdobycie zaufania konsumentów do produktów ekologicznych. Regulują one wszystkie obszary produkcji ekologicznej i opierają się na szeregu najważniejszych zasad (ramka na str. następną).

OGRANICZENIE STOSOWANIA ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH

Jednym z celów produkcji ekologicznej jest ograniczenie stosowania środków zewnętrznych. Komisja Europejska zatwierdza więc każdą substancję stosowaną w rolnictwie ekologicznym do zwalczania szkodników lub chorób roślin. Zatwierdzenie takich środków produkcji, jak

Przepisy dotyczące produkcji ekologicznej

- 🔄 zakaz stosowania GMO,
- 🔄 zakaz stosowania promieniowania jonizującego,
- 🔄 ograniczenie stosowania nawozów sztucznych, środków chwastobójczych i pestycydów,
- 🔄 zakaz stosowania hormonów i ograniczenie stosowania antybiotyków wyłącznie do przypadków, gdy jest to niezbędne dla zdrowia zwierząt.

W związku z tym producenci ekologiczni stosują środki produkcji pozwalające zachować żyzność gleby oraz zdrowie zwierząt i roślin, m.in. przez:

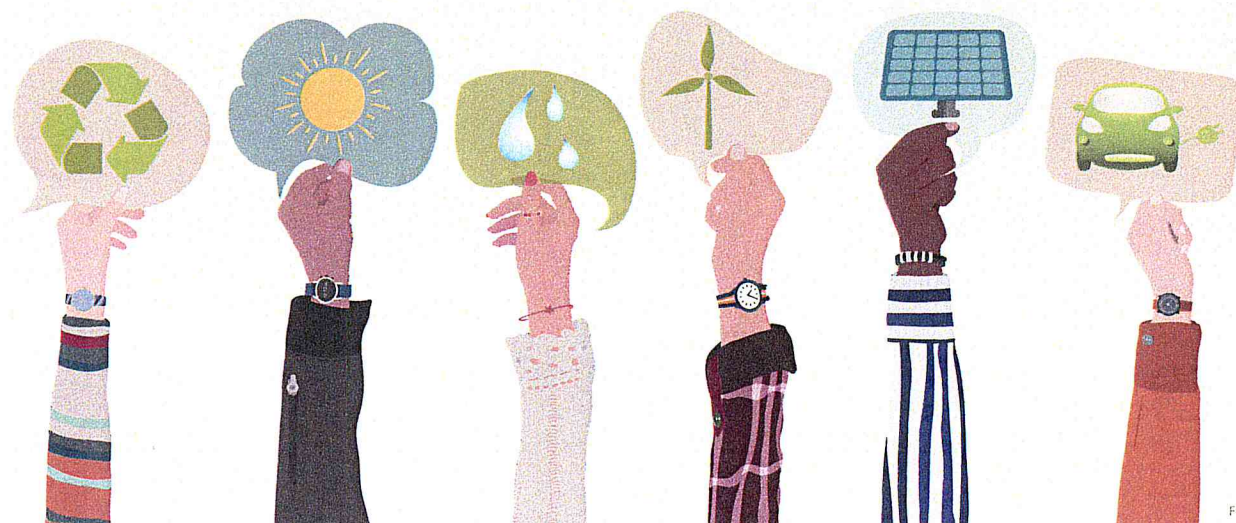
- 🔄 rotację upraw,
- 🔄 uprawę roślin wiążących azot i innych roślin na nawóz zielony, aby przywrócić żyzność gleby,
- 🔄 zakaz stosowania mineralnych nawozów azotowych,
- 🔄 w celu ograniczenia wpływu chwastów i szkodników rolnicy ekologiczni wybierają odporne odmiany i rasy oraz praktyki sprzyjające naturalnej kontroli szkodników,
- 🔄 wspomaganie naturalnej obrony immunologicznej zwierząt,
- 🔄 aby zapewnić zwierzętom zdrowie i dobrostan, producenci ekologiczni muszą zapobiegać ich nadmiernej obsadzie.

nawozy, pestycydy i dodatki do żywności, odbywa się na podstawie szczegółowych przepisów, aby jedynie substancje i mieszanki wymienione jako zatwierdzone w konkretnych przepisach mogły być stosowane w produkcji ekologicznej.

Wszystkie substancje dopuszczone do stosowania w ramach produkcji ekologicznej muszą być zgodne z przepisami Komisji Europejskiej, szczegółowo ocenione i zatwierdzone

przez Komisję Europejską. Przestrzeganie wysokich norm w zakresie zdrowia człowieka, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt przy wytwarzaniu produktów ekologicznych decyduje o wysokiej jakości tych produktów. Jak podkreślono w komunikacie Komisji Europejskiej z dnia 28 maja 2009 r. w sprawie polityki jakości produktów rolnych, produkcja ekologiczna stanowi element unijnych systemów jakości produkcji rolnej. Rosnące

zapotrzebowanie na produkty ekologiczne stwarza warunki do dalszego rozwoju i ekspansji tych produktów na rynki żywności, zwiększając tym samym zyski rolników z produkcji ekologicznej. Produkcja ekologiczna to system, który przyczynia się do włączenia wymogów ochrony środowiska w ramy Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), propaguje zrównoważoną produkcję rolną oraz pomaga w osiągnięciu celów unijnej polityki ochrony

środowiska. Ze względu na cele unijnej polityki w dziedzinie produkcji ekologicznej, ramy prawne ustanowione dla realizacji tej polityki mają służyć zapewnieniu uczciwej konkurencji i właściwemu funkcjonowaniu rynku wewnętrznego produktów ekologicznych oraz podtrzymaniu zaufania konsumentów do produktów znakowanych jako ekologiczne.

Priorytety polityczne strategii „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju” obejmują osiągnięcie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną, jak również przyczynianie się do procesu przechodzenia na zasobooszczędną i niskoemisyjną gospodarkę.

W ostatnich latach sektor rolnictwa ekologicznego w Unii Europejskiej szybko się rozwija nie tylko pod względem powierzchni wykorzystywanej pod uprawy ekologiczne, lecz także z powodu rosnącej liczby gospodarstw i łącznej liczby zarejestrowanych w Unii Europejskiej podmiotów ekologicznych. Z realizowanych

licznych projektów badawczych wynika, że zaufanie i zainteresowanie konsumentów ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju rynku żywności ekologicznej. Dlatego fundamentem zrównoważonego rozwoju produkcji ekologicznej w UE powinny być solidne przepisy, które będą odpowiadać oczekiwaniom podmiotów i konsumentów, jeśli chodzi o jakość produktów ekologicznych. Dobór odmian i gatunków roślin do produkcji ekologicznej powinien w szczególności uwzględniać wydajność agronomiczną, różnorodność genetyczną, odporność na choroby, długowieczność oraz dostosowanie do różnorodnych lokalnych warunków glebowych i klimatycznych. Wprowadzenie do obrotu produktów ekologicznych powinno być dozwolone jedynie po upływie okresu konwersji (przestawiania produkcji na metody ekologiczne, który trwa do 3 lat). Aby wspierać i ułatwiać zapewnienie zgodności z unijnymi rozporządzeniami, na każdym etapie produkcji, przygotowania i dystrybucji, podmioty powinny podejmować środki zapobiegawcze w celu zapewnienia

ochrony różnorodności biologicznej oraz jakości gleby, zapobiegania szkodnikom i chorobom oraz ich zwalczania i unikania negatywnych skutków dla środowiska, zdrowia ludzi, zwierząt i roślin. Podstawą ekologicznej produkcji roślinnej jest odżywianie roślin przede wszystkim przez zdrowy ekosystem gleby. Zatem rośliny powinny być uprawiane na żyznej glebie, bogatej w próchnicę, nie skażonej pozostałościami chemicznych środków produkcji rolnej. W związku z tym nie powinna być dozwolona produkcja hydroponiczna ani uprawa roślin w pojemnikach, workach lub na podłożach, w przypadku gdy korzenie nie mają kontaktu z żywą glebą. Ekologiczna produkcja roślinna powinna obejmować zastosowanie technik produkcji zapobiegających zanieczyszczeniu środowiska lub ograniczających je do minimum.

Do użycia w produkcji ekologicznej powinien być dostępny roślinny materiał nasadzeniowy należący do grupy roślin w ramach jednego taksonu botanicznego o wysokim stopniu różnorodności genetycznej i fenotypowej. Ekologiczna produkcja roślinna powinna przyczyniać się do utrzymywania i zwiększania żyzności gleby, a także zapobiegać jej erozji i degradacji. Podstawowymi elementami systemu zarządzania ekologiczną produkcją roślinną są: zarządzanie żyznością gleby, wybór gatunków i odmian roślin, wieloletni płodozmian, recykling substancji organicznych i ekologiczne techniki uprawy. Nawozy, środki poprawiające żyzność gleby i środki ochrony roślin powinny być używane wyłącznie

w przypadku, gdy ich zastosowanie jest zgodne z celami i zasadami produkcji ekologicznej.

Konsumenci coraz częściej poszukują na rynku zdrowej żywności, nie zawsze mając tę świadomość, że czasami to pojęcie służy celom marketingowym i nie narzuca żadnych określonych standardów. Należy mieć świadomość, że produkty ekologiczne możemy zaliczyć do grupy zdrowej żywności, ale muszą być one wyprodukowane zgodnie z zasadami produkcji ekologicznej i oznakowane zielonym listkiem. Po latach rozwoju gospodarczego i ekonomicznego oraz intensyfikacji rolnictwa, z powodu zanieczyszczenia gleb, wód i powietrza chemicznymi środkami produkcji rolnej i przemysłowej powinniśmy szanować ziemię (środowisko naszego życia) i dbać o glebę, ekosystemy upraw roślin i środowisko naturalne. Dlatego przyszłość należy do ekologii, bo tylko organiczne metody uprawy roślin oraz produkcji żywności służą zdrowiu ludzi i zachowaniu równowagi środowiskowej.

Według danych Komisji Europejskiej, w porównaniu z gospodarstwami konwencjonalnymi uprawy ekologiczne pozwalają zaoszczędzić od 75% do 100% kosztów stosowania środków ochrony roślin i od 45% do 90% kosztów nawozów, w przeliczeniu na jeden hektar. Liczne badania naukowe potwierdzają przewagę systemu ekologicznego nad tradycyjnym rolnictwem w zakresie zwiększenia bioróżnorodności, zatrzymywania dwutlenku węgla, ograniczenia emisji gazów

cieplarnianych, wykorzystania zasobów energetycznych, eutrofizacji czy utraty składników odżywczych i jakości biologicznej gleby. W Polsce w kilku najbliższych latach powierzchnia użytków rolnych z gospodarstwami ekologicznymi może osiągnąć 15%, czyli poziom zbliżony do występującego obecnie w krajach UE.

W związku z rygorystycznymi przepisami KE, dotyczącymi stosowania nawozów chemicznych, są one zastępowane przez bionawozy. Europa jest drugim największym użytkownikiem bionawozów, co stanowi około 30% światowego rynku. Prognozowany światowy rynek bionawozów w 2024 r. ma wynieść 2,5 mld USD. Produkcja nawozów mineralnych stanowi 1–3%, a średnioroczne tempo wzrostu bionawozów, biostymulatorów wynosi 11–13%.

ROLNICTWO EKOLOGICZNE W LICZBACH

W ramach strategii Europejskiego Zielonego Ładu – „od pola do stołu”, Komisja Europejska przeznaczy 25% gruntów rolnych pod uprawy ekologiczne do 2030 r. Rolnictwo ekologiczne stanowi 9,9% wszystkich gruntów rolnych w UE i około 21% wszystkich gruntów rolnych objętych rolnictwem ekologicznym na świecie. Najwyższy udział obszarów rolnictwa ekologicznego w całkowitej powierzchni użytków rolnych odnotowano w Austrii (26%), Estonii (23%) i Szwecji (20%). Z najnowszych danych na temat rolnictwa ekologicznego wynika, że w 2021 roku 17,8 mln ha gruntów rolnych

w Europie było uprawiane metodami ekologicznymi, w tym w UE – 15,6 mln ha. Po Francji mającej 2,8 mln ha upraw ekologicznych, Hiszpania zajmuje drugie miejsce z powierzchnią upraw ekologicznych – 2,6 mln ha.

Według raportu o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2021–2022 przygotowanego przez Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych wynika, że w 2021 r. odnotowano zwiększenie liczby producentów ekologicznych o 7,5%, w porównaniu do 2020 r. W 2022 r. liczba producentów ekologicznych zwiększyła się o 5,0%, w stosunku do stanu z 2021 r. W odniesieniu do łącznej powierzchni ekologicznych użytków rolnych w 2022 r. powierzchnia ta wzrosła w porównaniu do 2021 r. o 0,9%. W 2022 r. spośród wszystkich ekologicznych producentów rolnych 92,7% prowadziło gospodarstwa zajmujące się wyłącznie produkcją roślinną, jedynie w 7,3% gospodarstw utrzymywany był inwentarz ekologiczny. W latach 2021 i 2022 największą powierzchnię upraw ekologicznych zajmowały zboża (ponad 30%) oraz rośliny na paszę (ponad 20%). W 2022 r. w uprawach sadowniczych powierzchnia ekologiczna zajmowała 4,4%, a w uprawach warzywniczych 5,5%. Najmniejszy udział w strukturze upraw ekologicznych miały ziemniaki – 0,3%.

PROF. DR HAB. LIDIA SAS-PASZT
ZAKŁAD MIKROBIOLOGII I RYZOSFERY
INSTYTUT OGRODNICTWA
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY
W SKIERNIEWICACH